

**ZAKRES WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI
WYMAGANYCH NA POSZCZEGÓLNYCH STOPNIACH
WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU GEOGRAFICZNEGO
PRZEPROWADZANEGO W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH W ROKU SZK. 2023/2024**

Konkurs obejmuje i poszerza treści podstawy programowej z geografii* w szkole podstawowej.

Wiadomości i umiejętności wymagane od uczestnika konkursu

Opis wymagań	Treści nauczana w podstawie programowej	Wykaz literatury i tekstów internetowych obowiązujących uczestników oraz stanowiących pomoc dla nauczyciela
I. Stopień szkolny		
1. Zadania na stopniu szkolnym obejmują wiadomości i umiejętności z zakresu następujących zagadnień:		1. Podręczniki do nauczania geografii dopuszczone do użytku szkolnego w szkole podstawowej, a także dostosowane do nich zeszyty ćwiczeń. 2. Atlasy geograficzne świata i Polski – wydawnictwo Nowa Era oraz wydawnictwo Demart (dowolny etap kształcenia) 3. Flis Jan, Słownik szkolny. Terminy geograficzne, wyd. WSiP 4. https://encyklopedia.pwn.pl 5. Obliczenia i odczyty w geografii, opracowanie: Jan Baciak http://spdolsk.pl/wp-content/uploads/2016/02/Obliczenia-w-geografii-1.pdf
1) Mapa Polski: mapa ogólnogeograficzna, krajobrazowa, turystyczna (drukowana i cyfrowa), skala mapy, znaki na mapie, treść mapy.	I	
2) Krajobrazy Polski: wysokogórski (Tatry), wyżynny (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), nizinny (Nizina Mazowiecka), pojezierny (Pojezierze Mazurskie), nadmorski (Pobrzeże Słowińskie), wielkomiejski (Warszawa), miejsko-przemysłowy (Wyżyna Śląska), rolniczy (Wyżyna Lubelska).	II.1)-7)	
3) Łądy i oceany na Ziemi: rozmieszczenie łądów i oceanów, pierwsze wyprawy geograficzne.	III	
4) Krajobrazy świata: wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej, sawanny i stepu, pustyni gorącej i lodowej, tajgi i tundry, śródziemnomorski, wysokogórski Himalajów, strefowość a piętrowość klimatyczno-roślinna na świecie.	IV	
5) Ruchy Ziemi: Ziemia w Układzie Słonecznym; ruch obrotowy i obiegowy; następstwa ruchów Ziemi.	V.2)-6)	
6) Współrzędne geograficzne: szerokość i długość geograficzna, położenie matematyczno-geograficzne punktów i obszarów; rozciągłość południkowa i równoleżnikowa.	VI.1)-2)	

* Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.); zadania wykraczające poza podstawę programową mogą obejmować inne treści szczegółowe niż wymienione w podstawie programowej, ale ich rozwiązanie jest możliwe na podstawie informacji zawartych w zalecanej literaturze.

<p>7) Geografia Europy: położenie i granice kontynentu; podział polityczny Europy; główne cechy środowiska przyrodniczego Europy; zjawiska występujące na granicach płyt litosfery; zróżnicowanie ludności oraz starzenie się społeczeństw; największe europejskie metropolie; zróżnicowanie źródeł energii w krajach europejskich; rolnictwo, przemysł i usługi w wybranych krajach europejskich; turystyka w Europie Południowej.</p>	<p>VII.1)-13)</p>	
<p>8) Sąsiedzi Polski: przemiany przemysłu w Niemczech; dziedzictwo kulturowe Litwy i Białorusi; środowisko przyrodnicze i atrakcje turystyczne Czech i Słowacji; problemy polityczne, społeczne i gospodarcze Ukrainy; zróżnicowanie przyrodnicze i społeczno-gospodarcze Rosji; relacje Polski z sąsiadami.</p>	<p>VIII</p>	
<p>2. Wiedza merytoryczna uczniów powinna być poparta umiejętnościami:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Opanowanie podstawowego słownictwa geograficznego w celu opisywania oraz wyjaśniania występujących w środowisku geograficznym zjawisk i zachodzących w nim procesów. 2) Rozumienie zróżnicowania przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego świata. 3) Określanie prawidłowości w zakresie przestrzennego zróżnicowania warunków środowiska przyrodniczego oraz życia i różnych form działalności człowieka. 4) Korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych. 5) Interpretowanie map różnej treści. 6) Znajomość mapy Polski, a także map państw wskazanych w podstawie programowej. 7) Znajomość map ogólnogeograficznych świata oraz poszczególnych kontynentów. 8) Określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego, formułowanie prawidłowości. 9) Przedstawianie zjawisk i procesów społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce i w różnych regionach świata. <p>Ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 10) Rozwiązywanie zadań dotyczących skali mapy. 11) Wykonywanie obliczeń matematyczno-geograficznych, tym w szczególności obliczanie: rozciągłości południkowej i 		

<p>równoleżnikowej, amplitudy temperatur, średnich temperatur, sumy opadów, zmiany temperatury wraz z wysokością, wysokości względnych.</p> <p>12) Określanie czasu strefowego na podstawie mapy stref czasowych.</p>	
<p>II. Stopień rejonowy</p>	
<p>1. Od uczestnika konkursu wymagane są wiadomości i umiejętności ze stopni szkolnego i rejonowego oraz wiadomości i umiejętności dotyczące następujących zagadnień:</p>	<p>Literatura ze stopnia szkolnego, a ponadto:</p>
<p>1) Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy: położenie geograficzne Polski; wpływ ruchów górotwórczych i zlodowaceń na rzeźbę Europy i Polski; przejściowość klimatu Polski; Morze Bałtyckie; główne rzeki Polski i ich systemy na tle rzek Europy oraz ich systemów; główne typy gleb w Polsce; lasy w Polsce; dziedzictwo przyrodnicze Polski, surowce mineralne Polski.</p>	<p>IX.1)-15)</p> <p>1. Mapa administracyjna i mapa ogólnogeograficzna województwa podlaskiego</p> <p>2. Parki narodowe i rezerваты biosfery w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • https://zpe.gov.pl/b/parki-narodowe-i-rezerваты-biosfery-w-polsce/P19weC015 • https://www.unesco.pl/nauka/czlowiek-i-biosfera-mab/polskie-rezerваты-mab/
<p>2) Społeczeństwo i gospodarka Polski na tle Europy: rozmieszczenie ludności, struktura demograficzna Polski (wiekowa, narodowościowa, wyznaniowa, wykształcenia, zatrudnienia); migracje Polaków na tle współczesnych ruchów migracyjnych w Europie; zróżnicowanie polskich miast; sektory gospodarki Polski; rolnictwo Polski; zmiany struktury przemysłu Polski; zróżnicowanie usług i ich rola w rozwoju gospodarki; rozwój komunikacji; gospodarka morska; atrakcyjność turystyczna Polski.</p>	<p>X.1)-16)</p>
<p>3) Relacje między elementami środowiska geograficznego na przykładzie wybranych obszarów Polski. Wpływ: sposobu zagospodarowania dorzecza na występowanie powodzi; warunków przyrodniczych (zasobów surowców mineralnych, wiatru, wód i usłonecznienia) i pozaprzyrodniczych na energetykę; rozwoju dużych miast na przekształcenia strefy podmiejskiej; procesów migracyjnych na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu obszarów wiejskich; przemian gospodarczych po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia, transportu na rozwój działalności gospodarczej; walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego na rozwój turystyki.</p>	<p>XI</p>
<p>4) Własny region: dominujące cechy środowiska przyrodniczego, struktury demograficznej oraz gospodarki; walory turystyczne; współpraca</p>	<p>XII.1)-4) XII.8)</p>

międzynarodowa.		
5) „Mała ojczyzna”: obszar, środowisko geograficzne, atrakcyjność, tożsamość.	XIII.1)-2) XIII.5)	
2. Wiadomości i umiejętności poszerzające treści podstawy programowej:		
1) Parki narodowe i rezerваты biosfery w Polsce.		
3. Wiedza merytoryczna uczniów powinna być poparta umiejętnościami określonymi dla stopnia szkolnego, a ponadto umiejętnościami odczytywania informacji z piramidy płci i wieku oraz wykonywania obliczeń matematyczno-geograficznych, w szczególności obliczania: gęstości zaludnienia, salda migracji, współczynnika salda migracji, przyrostu naturalnego, współczynnika przyrostu naturalnego, przyrostu rzeczywistego, współczynnika przyrostu rzeczywistego, wskaźnika urbanizacji, bilansu handlu zagranicznego itp.		
III. Stopień wojewódzki		
1. Od uczestnika konkursu wymagane są wiadomości i umiejętności ze stopni szkolnego i rejonowego oraz wiedza dotycząca następujących zagadnień:		Literatura określona dla stopni szkolnego i rejonowego, a ponadto:
1) Wybrane problemy i regiony geograficzne Azji: Azja jako kontynent kontrastów geograficznych; pacyficzny „pierścień ognia”; klimat monsunowy w Azji Południowo-Wschodniej; Japonia – gospodarka na tle warunków przyrodniczych i społeczno-kulturowych; Chiny – rozmieszczenie ludności, problemy demograficzne oraz znaczenie w gospodarce światowej; Indie krajem wielkich możliwości rozwojowych oraz kontrastów społecznych i gospodarczych; Bliski Wschód – kultura regionu, ropa naftowa, obszar konfliktów zbrojnych.	XIV.1)-10)	Literatura ze stopnia szkolnego, a ponadto: 1. Prądy morskie https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/D1Cib220q https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/D1Cib220q 2. El Niño – mechanizm powstawania i skutki https://zpe.gov.pl/b/el-nino---mechanizm-powstawania-i-skutki/PevoSSPNc
2) Wybrane problemy i regiony geograficzne Afryki: położenie Afryki i jego wpływ na cyrkulację powietrza i rozmieszczenie opadów atmosferycznych; strefowość klimatyczno-roślinno-glebowa; warunki gospodarowania człowieka w strefie Sahelu – problem zachowania równowagi ekologicznej; rozwój turystyki w Kenii; rolnictwo żarowo-odłogowe i nowoczesne plantacje w Afryce Zachodniej; przyczyny niedożywienia w Etiopii; tradycyjna i nowoczesna gospodarka w Afryce.	XV.1)-7)	
3) Wybrane problemy i regiony geograficzne Ameryki Północnej i Południowej: rozciągłość południkowa i ukształtowanie powierzchni; północna granica upraw i lasów w Kanadzie; cyklony i powódzie w Ameryce Północnej; problemy zagospodarowania Amazonii; sytuacja	XVI	

rdzennej ludności; slumsy w wielkich miastach; megalopolis; Dolina Krzemowa jako przykład technopolii; znaczenie gospodarcze Stanów Zjednoczonych w świecie.		
4) Wybrane problemy i regiony geograficzne Australii i Oceanii: środowisko przyrodnicze; rozmieszczenie ludności i gospodarka.	XVII	
5) Geografia obszarów okołobiegunowych: środowisko przyrodnicze; badania naukowe; polscy badacze.	XVIII	
2. Wiadomości i umiejętności poszerzające treści podstawy programowej:		
1) Prądy morskie.		
2) ENSO (El Niño i La Niña)		
3. Wiedza merytoryczna uczniów powinna być poparta umiejętnościami określonymi dla stopni szkolnego i rejonowego, a ponadto umiejętnościami wykonywania obliczeń matematyczno-geograficznych, w szczególności obliczania: czasu miejscowego słonecznego, długości geograficznej określonego miejsca na podstawie czasu miejscowego słonecznego, wysokości górowania Słońca w dniach rozpoczynających pory roku w różnych szerokościach geograficznych, szerokości geograficznej określonego miejsca na podstawie wysokości górowania Słońca.		

Na każdym stopniu konkursu **uczestnicy mogą korzystać z linijki i własnego kalkulatora prostego.**